

DÜZELTME

İlgili makalenin II.2-İrsaliyeli Fatura: bölümünün (a) ve (e) bentleri 05.12.1994 Tarihli 232 SIRA NO'LU VERGİ USUL KANUNU GENEL TEBLİĞİ İle aşağıdaki şekilde değiştirilmiş olup makale bu bilgi ışığında değerlendirilmedi.

.....Mükellefler, faaliyetleriyle ilgili olarak irsaliyeli fatura kullanmalarının yanısıra, bundan böyle fatura ve sevk irsaliyesini ayrı ayrı da kullanabileceklerdir.

Satılan malın alıcıya teslim edilmek üzere satıcı tarafından taşındığı veya taşındığı hallerde, satıcı tarafından irsaliyeli fatura düzenlenebileceği gibi ayrı ayrı fatura ve sevk irsaliyesi de düzenlenebilecektir. İrsaliyeli fatura düzenlenmesi halinde ayrıca sevk irsaliyesi aranmayacaktır.

Teslim edilen malın alıcı tarafından taşınması veya taşıtırılması halinde ise, sevk irsaliyesi alıcı tarafından tanzim edilecektir.....

SEVK İRSALİYESİ HAKKINDAKİ YASAL DÜZENLEMELER VE VERGİ MEVZUATI AÇISINDAN UYGULAMASI

Mehmet Reşat YAŞAR*

I - GİRİŞ:

Bilindiği üzere V.U.K.'da vergi mükellefleri tarafından düzenlenmesi gereken belgeler arasında bir çok belge sayılmış olmakla beraber en fazla tartışma konusu olan belgelerden sevk irsaliyesi ve irsaliyeli fatura olduğu bilinmektedir. Bu tür belgelerin hatalı kullanılmaları, kullananlar adına vergi cezalarının kesilmesine ve pek çok ihtilafın yargıya intikal etmesine yol açmaktadır. Bu yazımızın konusu sevk irsaliyesi ve irsaliyeli fatura ile ilgili açıklamalar olacaktır.

II - VERGİ USUL KANUNU AÇISINDA SEVK İRSALİYESİ:

II.1- Sevk İrsaliyesi:

213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 230. maddesinin 5 numaralı bendinde belirtildiği üzere; (24.12.1985 tarih ve 19014 sayılı RESMİ GAZETEDE

* Serbest Muhasebeci Mali Müşavir

yayımlanmış olan 2365 sayılı Kanununun 34'üncü maddesiyle değişen madde)

- Satılan malın alıcıya teslim edilmek üzere satıcı tarafından taşındığı veya taşıtırıldığı hallerde satıcının,

- Teslim edilen malın alıcı tarafından taşınması veya taşıtırılması halinde alıcının, taşınan veya taşıtırılan mallar için sevk irsaliyesi düzenlemesi ve taşıtta bulundurulması zorunlu olduğu belirtilmiştir.

Aynı işletmenin muhtelif şube veya kısımlarından her biri, ayrı ayrı irsaliye kullandığı takdirde bu irsaliyelere şube veya kısımlarına göre şube veya kısmın, isimlerinin yazılması veya özel işaretle seri numaralar yapılması zorunludur. İrsaliyelerin mürekkeple, makine ile veya kopya kurşun kalem ile doldurularak en az bir asıl bir örnek olarak düzenlenmesi, birden fazla örnek düzenlendiği takdirde, her birine kaçınıcı örnek olduğunun işaret edilmesi gerekmektedir.

En az iki nüsha olarak düzenlenecek sevk irsaliyesinin bir nüshası alıcıda, diğer nüshası ise satıcıda kalacaktır.

İrsaliyelerde gönderilen malın nev'i ve miktarı ile satıcının veya malın sevk edenin; adı, soyadı, varsa ticaret ünvanı, adresi, bağlı bulunduğu vergi dairesi ve hesap numarasının (mükellefin diğer işyerine veya satılmak üzere bir alıcıya gönderildiği hallerde

malın kime ve nereye gönderildiğinin) bulunması ve bunların satıcı tarafından imzalanması gerekmektedir.

Alım-satımın çeşitli şekillerine göre irsaliye ile ilgili olarak yapılacak işlemler aşağıda ayrı ayrı açıklanmıştır.

a) Alıcıların kimler olacağı ve ne miktarda mal alacakları belli olmayan ve alıcılara iş yerlerinde teslim edilmek üzere, satıcı tarafından kendi nakil vasıtası ile mal gönderilmesi halinde; nakil vasıtasına yüklenen tüm mallar için tek bir sevk irsaliyesi düzenlenmesi ve düzenlenen sevk irsaliyesinin müşterinin adı ve adresi bölümüne "Muhtelif Müşteriler" ibaresi ile nakil vasıtasının plaka numarası ve sürücünün veya araçta bulunan satışa yetkili kimsenin adının yazılması mümkündür. Bu tür sevk irsaliyesi ile alıcılara gönderilen ve alıcının talep ettiği miktarda teslim edilen malların faturaları malın teslimi anında düzenlenecek ve bu faturalara sevk irsaliyesinin numarası kayıt edilecektir. Ayrıca, her satış için sevk irsaliyesi düzenlenmeyecek, ancak, faturaya mal işyerinde teslim edildiğine ilişkin şerh verilecektir.

Bu şekilde düzenlenmiş sevk irsaliyesi ile sevk edilen mallar için yedi günlük süre beklenilmeksizin faturanın malın teslimi anında düzenlenmesi zorunludur. Perakende satışlarda ise perakende satış fişinin malın teslimi anında düzenleneceği tabiidir.

Diğer taraftan, faturanın malın teslimi anında düzenlenmesi şartıyla önceden tek bir sevk irsaliyesi düzenlenebilmesi imkanı tanınan mükelleflerin, faturayı anında düzenlemeyip daha sonra yedi günlük süre içinde düzenlemek istemeleri halinde belirtilen kolaylıktan yararlanmaları mümkün bulunmamaktadır. Bu takdirde genel esaslara göre malın sevki anında her alıcı için ayrı birer sevk irsaliyesi düzenlenmesi gerekmektedir.

b) Mükelleflerin faaliyetlerine ilişkin olarak işyerlerinde kullanılmak ve tüketilmek amacıyla satın aldıkları (Kırtasiye, büro ve temizlik malzemeleri, yemek, ekmek gibi) ufak hacimli ve değeri belli tutarı lirayı aşmayan malları taşımaları veya taşıttırmaları halinde bu mallara ait faturanın taşıma esnasında taşıtta bulundurulması ve faturanın üzerine "**Bu mallar müşteriye işletmede teslim edildiği için sevk irsaliyesi düzenlenmemiştir.**" şerhinin verilmesi şartıyla ayrıca sevk irsaliyesi aranılmayacaktır.

c) Satılan mallara ilişkin faturaların malın tesliminden önce düzenlendiği ve malın daha sonra sevk edildiği durumlarda; faturayı düzenleyenler faturada malın daha sonra sevk edileceğini belirteceklerdir. Faturada bulunması gereken malın teslim tarihi ve irsaliye numarası ise malın tesliminden

sonra alıcı ve satıcı kendilerinde kalan sevk irsaliyesinden faydalanarak faturaya şerh verecekler, fatura ve sevk irsaliyesi arasındaki uyumu sağlayacaklardır.

d) Bazı mükelleflerin başka mükelleflere teslim edilmek üzere üçüncü şahıslara talimat vererek mal sevk edilmesi durumunda sevk irsaliyesi aşağıdaki örnekte açıklandığı şekilde düzenlenecektir.

e) İhracat ve İthal İşlemlerinde Sevk İrsaliyesinin ithal edilen veya ihraç edilen malın taşınmasında kullanılması gerekmektedir. Ancak sevk irsaliyesinin malın ilgili gümrük idaresine varışı veya buradan teslim alınışından itibaren taşınmasında düzenlenmesi gerektiğinin bilinmesi gerekir.

Örnek: Toptancı (X) müşterisi olan perakendeci (Z) ye teslim edilmek üzere imalatçı (Y) ye talimat vererek kendi adına mal sevkiyatı yapılmasını istemektedir. Bu örnekte (Z) ye karşı esas satıcı (X) dir. (Y) ise (X) ya karşı satıcı durumundadır. Ancak, malı (X) yerine (Z) ye teslim etmektedir.

Buna göre, 213 Sayılı VUK'a bağlı olarak yayımlanan 167 sıra sayılı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinin 6/a maddesinde açıklandığı gibi, malın alıcı (Z) ye teslim edilmek üzere (Y) tarafından taşındığı veya taşıttırıldığı hallerde (Y), bir nüshası kendinde kalacak ve diğer nüshası (Z) ye gönderi-

lecek şekilde sevk irsaliyesi düzenlenecek ayrıca kendinde kalan nüshasının bir (örneğini) fotokopisini de (X) ya gönderecektir. Sevk irsaliyesinin müşteriler bölümüne ise "(X) adına (Z) ye teslim edilmek üzere" ibaresini yazacaktır.

Daha sonra, (Y) tarafından (X) ya ve (X) tarafından da (Z) ye düzenlenecek satış faturalarına, (Y) tarafından düzenlenmiş sevk irsaliyesinin tarih ve numarası yazılmak suretiyle, mal alım satımına ilişkin belgeler düzenlenmiş olacaktır.

e) Mükelleflerin, yarı mamul veya mamul mallarını, bazı işlemler yapılmak üzere, diğer mükelleflere göndermeleri ve bu mükelleflerden malları geri getirmeleri durumunda götürülen ve geri getirilen mallar için gidiş ve geliş taşımaları sırasında ayrı ayrı sevk irsaliyesi düzenlemeleri zorunludur.

Malların götürülmesinde düzenlenecek sevk irsaliyelerinin müşteriler bölümüne işlemi yapacak kimsenin adı ve soyadı, varsa ticaret ünvanı, vergi dairesi ve hesap numarası ile, yapılacak işin türü (Mesela: "Ütüleme, Paketleme, Tamir veya Parça Değiştirmek üzere" şeklinde bir ibare) yazılacak, işlem gördükten sonra malın tekrar taşınmasında düzenlenecek sevk irsaliyelerinin müşteriler bölümüne ise, işlem türü ile işlemi yapana ilişkin bilgiler yazılacaktır.

Ancak, sözkonusu malların işlemi yapacak mükellefler tarafından taşınması veya taşıtırılması halinde sevk irsaliyesinin, yukarıda belirtilen esaslara göre bu kimseler tarafından düzenleneceği tabiidir.

f) Numune üzerine veya tecrübe ve muayene şartıyla satım yapılmak üzere mal sevkiyatı yapılması halinde sevk edilen mallar için sevk irsaliyesi düzenlenmesi zorunludur. Bu tür sevkiyatlarda, malı satıcı taşıyor veya taşıyorsa irsaliye satıcı tarafından, alıcı taşıyor veya taşıyorsa irsaliye alıcı tarafından düzenlenecektir. Ancak, kabule bağlı olan ve bunun için yazılı bir sözleşme bulunan bu tür satışlarda, fatura düzenlenmesindeki yedi günlük sürenin kabul tarihinden itibaren başlayacağı tabiidir.

II.2- İrsaliyeli Fatura:

Vergi mükellefleri sattıkları mallar dolayısıyla Vergi Usul Kanununun 231 nci maddesinin 5 numaralı bendinin mükelleflere tanıdığı, malın tesliminden itibaren faturanın yedi gün içinde düzenlenmesi imkanından vazgeçerek, bu yükümlülüğü derhal yerine getirmek isteyen mükellefler, fatura ve sevk irsaliyesini ayrı ayrı düzenlemeksizin, diledikleri takdirde, aşağıda sıralanan esaslara uygun olarak irsaliyeli fatura düzenleyebileceklerdir.

a) Bu usulü seçen mükellefler, irsali-

yeli fatura kullanmaya başladığı takvim yılı sona ermeden fatura veya sevk irsaliyesini ayrı ayrı düzenleyemezler.

b) İrsaliyeli Fatura uygulamasını seçen mükelleflerden mal satın alan mükelleflerin, bu malları taşımaları veya taşıtturmaları esnasında irsaliyeli fatura bulunması halinde, bunların sevk irsaliyesi düzenleme yükümlülükleri yoktur.

c) Malı satan mükellefler İrsaliyeli Fatura yı en az üç nüsha olarak düzenleyeceklerdir. En az üç nüsha düzenlenmeyen irsaliyeli faturalar hiç düzenlenmemiş sayılacaktır.

d) İrsaliyeli fatura da; faturayı düzenleyenin adı, ticari ünvanı, iş adresi, bağlı olduğu vergi dairesi ve vergi hesap numarası, malın cinsi, miktarı, fiyatı ve tutarı ile nereye ve kime gönderildiği; müşterinin adı, ticari ünvanı, adresi, varsa vergi dairesi ve vergi hesap numarası, faturanın seri ve müteselsil sıra numarası, düzenleme tarihi ve saati ile anlaşmalı matbaa ile ilgili bilgilere yer verilecektir. Bu bilgilerin eksik olması halinde irsaliyeli fatura hiç düzenlenmemiş sayılacaktır.

e) İşlerinin gereği irsaliyeli fatura uygulamasından yararlanmak isteyen mükellefler, irsaliyeli fatura uygulamasına geçecekleri hesap döneminden önce anlaşmalı matbaalara irsaliyeli fatura bastırmaları gerekmektedir. İrsaliyeli fatura uygulamasından hesap dö-

nemi itibariyle yararlanılacak; bu uygulamadan ancak hesap dönemi sonunda vazgeçilebilecektir. Bu uygulamayı seçen mükellefler, alıcıya teslim etmek üzere yaptıkları mal satışlarını, sadece irsaliyeli fatura ile belgelendirebileceklerdir. Bu mükelleflerin ayrı ayrı fatura veya irsaliye düzenleme yetkileri o hesap yılı süresince yoktur. Ayrı ayrı fatura veya sevk irsaliyesi düzenlenmesi halinde bu belgeler hiç düzenlenmemiş sayılacaktır.

İrsaliyeli fatura uygulamasına hesap dönemi içinde geçilemez, kesinlikle hesap dönemi başında geçilmesi gerekir. Yeni işe başlayanlar işe başlama tarihinden itibaren bu usulü seçebilirler; daha sonra hesap dönemi içinde usulün değiştirilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla bu durumdaki mükellefler hem irsaliyeli fatura, hem de ayrı ayrı fatura ve irsaliye düzenleyemezler.

Diğer taraftan yoğun sevkiyat programları dolayısıyla sevk irsaliyelerinde yazılı emtiaların aynı gün sevk edilemediği ve sevk irsaliyelerinin düzenleme tarihi ile malın fiili sevk tarihi arasında farklılıklar olduğu ve bu nedenle de yapılan mali denetimler sonucu mükellef adına cezai yaptırımlar uygulamaktadır.

Sevk irsaliyelerinde Vergi Usul Kanununun 230 ve 231 inci maddelerinde yer alan bilgilerin bulunması zorunlu olduğundan, sevk irsaliyesinde

düzenlenme tarihinin mutlaka bulunması gerekmektedir.

213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 227 ve 257 nci maddelerinin Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye dayanılarak, sevk irsaliyelerinde tanzim tarihi yanında ayrıca bir sevk tarihinin yer alması uygun görülmüş ve bu durum Maliye Bakanlığı tarafında 173 Seri No'lu VUK. Genel Tebliğinde yayımlanmıştır.

Buna göre, tanzim tarihi ile fiili sevk tarihi sevk irsaliyeleri üzerinde ayrı ayrı yer alacaktır. Tanzim tarihi ile sevk tarihinin aynı gün olması halinde de bu tarihler ayrı ayrı kaydedilecek, herhangi birine yer verilmeksizin düzenlenen sevk irsaliyeleri hiç düzenlenmemiş sayılarak özel usulsüzlük cezası kesilecektir.

Sevk irsaliyesinin merkezde bilgisayarla düzenlenmesi ve düzenleme tarihinden sonra emtianın sevk edilecek olması halinde, fiili sevk tarihi bu belge üzerine elle ve mürekkepli kalemle yazılabilecektir.

II.3- Sevk İrsaliyesi Düzenlenmediği Durumlar veya Eksik Düzenlediği Durumlarda Uygulanacak Müeyyideler

Yukarıda yasal dayanakları ile detaylı olarak açıklanan sevk irsaliyesi veya irsaliyeli fatura düzenlenmesine ilişkin usul ve esaslara uyulmadığı takdirde aşağıdaki cezai müeyyideler uygulanır.

213 sayılı V.U.K.'nun 353/2. bendi hükmü uyarınca düzenlenmeyen, aslı ile örneğinde farklı meblağlara yer verilen veya gerçeğe aykırı olarak düzenlenen sevk irsaliyelerinin tespiti halinde 2008 yılında her bir belge için 149,00 YTL özel usulsüzlük cezası kesilir. Ancak her bir tespit için kesilecek özel usulsüzlük cezası 6.800,00 YTL yi ve her bir belge nev'ine ilişkin bir takvim yılı içinde kesilecek toplam ceza 68.000 YTL yi geçmez. Bu parasal cezalar V.U.K gereğince Maliye Bakanlığı tarafında herhangi bir düzenleme yapılmadığı süresince, her yıl Maliye Bakanlığı Tarafında belirlenen Yeniden Değerleme Oranında artış uygulanır.

III - SONUÇ:

Yukarıda detaylı olarak yapılan açıklamalarda da anlaşılacağı üzere hareket halindeki malın kimliği anlamına gelen sevk irsaliyesinin düzenlenmesi gerekmektedir. Sevk irsaliyesine ilişkin mevzuatta yer alan düzenlemelere uymaması halinde mali idare tarafından cezai yaptırım uygulanacağı anlaşılmaktadır. Ayrıca vergi idaresi tarafından gerek duyulması halinde vergi kayıp ve kaçığının önlenmesi için vergi mükellefi hakkında kapsamlı vergi incelemesi de yapılacağı oraya çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

167 seri no'lu VUK Genel Tebliği
(31/12/1985) çevrimiçi erişim; www.gib.gov.tr

173 seri no'lu VUK Genel Tebliği
(03.04.1986) çevrimiçi erişim; www.gib.gov.tr

18654 Sayılı Maliye Bakanlığı Yönetmeliği

(02/02/1985) çevrimiçi erişim; www.gib.gov.tr

T.C. Yasalar (10.01.1961) **213 Sayılı Vergi Usul Kanunu** Ankara: Resmi Gazete

T.C. Yasalar (24.12.1985) **Bazı kanunlarda değişiklik yapılması hakkında kanun.** Ankara: Resmi Gazete

